

Delo s starši prizadetih otrok

UDK 616.89-008.454-053.2:374.7

IZVLEČEK – *Družina, ki ima telesno ali duševno prizadetega otroka, mora svoje življenje prilagoditi njegovi prizadetosti. Opisani so občutki in doživljanje staršev ter njihovo ravnanje (prevelike zahteve, pretirano varovanje otroka, podcenjevanje njegovih zmožnosti in drugo). Proučiti je treba, katere funkcije so motene in kako je mogoče otroku pomagati, da bo svojo prizadetost premagoval. Svetovalci pomagajo staršem pri soočanju z realnostjo. Pogovori morajo biti odkriti, razumljivi in pošteni. Pomembni so podzavestni motivi in ambivalentnost čustvovanja staršev. Upoštevati moramo njihove občutke, jih poslušati in interpretirati njihovo vedenje in probleme.*

WORK WITH PARENTS OF HANDICAPPED CHILDREN. ABSTRACT – *Parents of children with physical or mental disabilities must adapt their style of life to meet their child's special needs. Parents may respond to this demanding situation either by pushing the child too hard, by being over-protective or by underestimating their child's abilities. Assessment of the child should include careful definition of his disabilities. Special forms of assistance required for the child must be indicated. It is essential that a full explanation is given in a sensitive, frank and clear way. Counsellors should help parent to face facts and encourage them to discuss their problems openly and frankly. Their subconscious motives and ambivalent feelings should be taken into account when interpreting their behaviour and problems.*

Družina, ki ima telesno ali duševno prizadetega otroka, mora prilagoditi svoje življenje njegovi prizadetosti, obenem pa je stalno emocionalno obremenjena. Emocionalne obremenitve so hude zlasti v začetku, ko starši zvedo za otrokovo prizadetost in tudi kasneje, ko jo postopoma sprejemajo. Emocionalna obremenjenost staršev je tisto, kar povzroča težave in tudi nesporazume pri medsebojnih stikih staršev in strokovnjakov. Strokovnjaki morajo dobro poznati čustvene probleme teh staršev, ker jim bodo le tako mogli pomagati. Cilj te pomoči je **usposobiti starše za to, da bodo zagotovili ustrezní razvoj svojega otroka, pa tudi da bodo sami lažje živeli z otrokovo prizadetostjo.**

To bodo starši zmogli takrat, ko bodo razumeli in spoznali svoje občutke, svoja doživljanja, ko bodo znali sprejeti stvarnost in ravnati v skladu s tem. Osnovna težava, ki jo pri teh starših srečujemo, je pojav, da gledajo stvarnost popačeno (otroka z njegovo prizadetostjo), zato tudi niso sposobni ustrezno in primerno ravnati. To je posledica ogroženosti, ki jo starši doživijo ob prizadetem otroku.

Od kod občutek ogroženosti?

Ko starši spoznajo, da je njihov otrok prizadet, doživijo hudo izgubo, kar pomeni izgubo zdravega otroka, ki so ga pričakovali ali so ga že imeli (če je do prizadetosti prišlo kasneje). Kar starši izgubijo, pa ni samo zdrav otrok, temveč tudi vse tisto, kar v psihološkem smislu predstavlja staršem otrok. Za starše lahko pomeni otrok občutek osebne vrednosti, uspeha. Otrok lahko predstavlja tudi vez med možem in ženo, kar je še zlasti pomembno, če gre za manj trden zakon. Za ženo je lahko otrok dar, ki ga je dobila od moža. V teh primerih pa prizadeti otrok

spremeni psihološko vlogo, ki bi jo sicer pri starših odigral zdravi otrok. Otrok postane namesto vezi med staršema kamen spotike v njihovih odnosih. Namesto lepega daru vidi žena v prizadetem otroku gorje, ki ga je povzročil mož. Če je staršem otrok znak osebne vrednosti, sposobnosti in uspeha, bodo ob otrokovi prizadetosti lahko doživeli polom in neuspeh, doživeli bodo lahko svojo manjvrednost, nesposobnost ali celo sramoto. Pogosto srečamo pri starših prizadetih otrok občutke krivde. Starši presojujejo sami sebe, svoje ravnanje, resnične ali umišljene napake, ki jih povezujejo z otrokovo prizadetostjo. Le-to ocenjujejo kot posledico njihovega početja ali kot kazen za to.

V tej stiski si posamezni starši pomagajo na najrazličnejše načine. Ena od mogočih psiholoških obramb je **zanikanje**, ki je zunanjemu opazovalcu nerazumljivo. Prizadeti starši ne vidijo, da je njihov otrok kaj drugačen od drugih. Pripovedujejo zgodbe in primere, ki kažejo, da je z njihovim otrokom vse v redu. Strah pogledati resnici v oči, je tako velik, da iščejo vse mogoče načine, s katerimi bi dokazali sebi in drugim, da je res, kar so si sami želeli. Zavračajo vsako realistično spoznanje o otrokovi prizadetosti in trdijo, da zmore njihov otrok vse tako kot drugi.

Na žalost včasih tudi strokovnjaki, h katerim se starši zatekajo po pomoč, podpirajo njihovo mnenje. Ko strokovnjak podoživi položaj staršev in se z njimi enači, se tudi sam ustraši, marsikdaj se tega niti ne zaveda in zato zmanjšuje resničnost položaja, ker vzbuja nerealistična pričakovanja. Strokovnjak pa ne more staršem narediti nobene slabše usluge, kot je ta, da jim pomaga zapirati oči pred resnico. **Resnična prava pomoč je pošteno predočenje realne situacije**, pa če je le-ta še tako kruta in boleča. Svetovanje staršem prizadetega otroka je namenjeno, da le-ti morajo sprejeti resničnost. Prvi pogoj za doseg tega cilja je **strokovnjakova poštenost**.

Dokler je otrok majhen, ga je mogoče obvarovati situacij, v katerih bi se primerjal z drugimi in v katerih bi lahko postalo okolju jasno, kako je z njim. Ko pa postane otrok večji in zlasti, ko obiskuje šolo, pa je vedno težje lagati. Tukaj začno starši velikokrat s kompliciranimi psihološkimi manevri, da bi prikrili dejansko stanje. Da bi dokazali, kako je njihov otrok normalen, ga varujejo vsake situacije, kjer bi lahko postalo očitno, kakšno je njegovo stanje. Tako **pretirano varovanje** pa otroka ovira, da bi razvil sposobnosti na tistih področjih, ki niso prizadeta in omogočajo premagovanje prizadetosti. Na drugi strani pa lahko želja prikriti prizadetost pripravi starše do tega, da na otroka zelo pritiskajo in ga skušajo pripraviti do uspehov, saj so uspehi dokaz otrokove »normalnosti«.

Najtežja naloga za starše je **doseči realistična pričakovanja** glede zmožnosti in sposobnosti prizadetega otroka. Pričakovanja, ki si jih starši ustvarijo, izhajajo iz njihovih otroških spominov, iz njihovih prizadevanj in talentov, iz njihovega primerjanja z drugimi otroki v družini ali okolici ter iz splošnih nazorov družbe, v kateri živijo. To so predstave, kaj zmore normalni otrok določene starosti. Kadar gre za prizadetega otroka, taka primerjava ni ustrezna.

Če so pričakovanja staršev večja od otrokovih sposobnosti, se lahko zgodi, da starši na otroka pritiskajo in so razočarani, ko njihova pričakovanja niso izpolnjena. To vodi lahko do razdražljivosti, hude agresije in občutka neuspeha pri starših. Starševska nerealistična naravnost se torej lahko kaže v tem, da zahtevajo več,

kot otrok zmore. Lahko pa se kaže tudi v pretiranem varovanju otroka. Tu gre za **podcenjevanje** otrokovih zmožnosti. Namesto da bi otroku pomagali pri tem, kar sam zmore in kar sam želi narediti, starši poskušajo že predhodno zadovoljiti njihove potrebe in mu pomagajo pri nalogah, ki bi jih lahko otrok sam opravil.

Psihosocialni razvoj otroka poteka postopoma od popolne odvisnosti pri dojenčku do neodvisnosti v adolescenci. Prizadeti otrok ima večjo potrebo po odvisnosti in ta potreba se podaljša za daljši čas.

Idealno ravnotežje med nerealistično visokimi pričakovanji na eni strani in prevelikim varovanjem na drugi strani, dosežejo tisti starši, ki otroku pomagajo **razvijati prizadete sposobnosti in kompenzirati nesposobnosti** z uspehom na drugih področjih. Tako lahko npr. pomagajo fizično prizadetemu otroku, da se razvije na intelektualnem področju in duševno prizadetemu, da se izkaže pri telesnih spretnostih. Za to pa je potrebno poznati vse otrokove spretnosti in pomanjkljivosti.

Posebno razočaranje lahko povzroči dejstvo, če npr. poskušajo starši doseči, da se fizično prizadeti otrok uveljavi z intelektualnimi uspehi, pa se izkaže, da je tudi na tem področju omejen. Z večkratnimi temeljitimi pregledi prizadetega otroka, ki ga naj opravijo različni specialisti, ki staršem tudi odkrito in natančno pojasnijo rezultate svojih preiskav, se lahko izognemo neljubim posledicam nerealističnih zahtev staršev. Vsi otroci, razen najhujše prizadetih, imajo posamezna področja, na katerih je mogoče zastaviti realistične razvojne cilje.

Poleg neustreznih pričakovanj in zahtev staršev so problemi tudi **discipliniranje in kazni**. Zaradi pogostih občutkov krivde ali sočutja se starši branijo od otroka zahtevati vedenje, kakršnega bi sicer zahtevali, če bi bil otrok zdrav. Dokler starši ne bodo razrešili svojih občutkov krivde ali pa bo njihovo prevladujoče občutje sočutje do otroka, ne bodo zmožni postavljati otroku potrebnih omejitev ali zahtev. Prav tako kot zdravim otrokom določamo omejitve, jih je treba postavljati tudi prizadetemu. To dosegamo z razumnim uporabljanjem nagrajevanja in kazni. Razumljivo, da ne smemo kaznovati otroka za dejanja, ki izhajajo iz njegove prizadetosti. To je treba posebej poudariti, kajti včasih potlačena jeza, ki je v starših prizadetega otroka, prihaja do izraza v neracionalnih kaznovanjih. Kadar starši poročajo o nenavadnih kaznovanjih ali nenavadno ohlapnem discipliniranju, mora svetovalec preiskati njihova globlja čustva do otroka. Le z globljim uvidom v doživljanje in čustvovanje staršev jim bo lahko s svetovanjem pomagal.

V primerih, ko so strokovnjaki seznanili starše in jih soočili z otrokovim realnim stanjem, lahko dobimo druge oblike psihične obrambe. Ena teh je **podcenjevanje strokovnjaka**, ki je starše soočil z realnim stanjem pri otroku. Starši ga imenujejo neizkušenega, slabega ali neizobraženega, neumnega. S tem hočejo reči: »Nismo mi tisti, ki ne vidimo resničnosti, vi je ne vidite«. Kadar gre za tako obrambo, začnejo velikokrat dolgo razočarajočo pot iskanja strokovnjaka, ki bi soglašal z njihovim mnenjem. Ti starši postajajo pogosto žrtve šarlatanov, ki jim brezobzirno obljublajo otrokovo ozdravljenje.

V primerih, ko imajo starši zelo hude **občutke krivde**, se branijo nekateri starši tako, da iščejo zunaj sebe vzroke in krivdo za otrokovo stanje. Krivdo skušajo prevaliti na nekoga drugega, velikokrat na zdravnika ali medicinsko sestro, jezijo se nanje ter na zdravstvo nasploh. Takim staršem tudi svetovalec težko pomaga.

Nekateri starši si v čustveni stiski pomagajo s pretirano zaposlitvijo z otrokom, s tehničnimi in zdravstvenimi vidiki otrokovega stanja. Prekomerno zaposlovanje s pravilno nego in obredi in tudi pretirano izpolnjevanje medicinskih in pedagoških zahtev, staršem pomaga, da pozabijo na svoje občutke ob otrokovem stanju, ker usmerijo svojo pozornost na te dejavnosti. Na prvi pogled je tako ravnanje velika skrbnost. Psihološko pa predstavlja siromašenje odnosa med otrokom in starši, kar ovira zdrav otrokov emocionalni razvoj.

Podobno se zgodi v primeru, ko starši reagirajo s preveliko tesnobo in razvajanjem. Če je otrok zelo odvisen od nege in pomoči staršev, bosta njihova bojazen in razvajanje ovirala zdrav razvoj otrokove osebnosti.

Za starše je sicer težko sprejeti prizadetega otroka in se mu prilagoditi, vendar kljub temu to mnogi zmorejo. To so starši, ki sicer doživijo travmo ob spoznanju otrokove prizadetosti, vendar si kasneje opomorejo, sprejmejo realnost in se vedejo do otroka tako, da mu resnično pomagajo. Otroku je lahko samo v veliko pomoč, če ga odrasli, ki živijo z njim, sprejemajo takega, kot je, z realističnim ocenjevanjem njegovih pozitivnih in negativnih lastnosti, močnih in šibkih področij. Niti pretirano poudarjanje niti prikrivanje prizadetosti ne more voditi do ustreznega psihosomatskega razvoja.

Starši, ki imajo prizadetega otroka, potrebujejo **svetovalno pomoč** zdravnikov, psihologov in učiteljev. Tisti starši, ki jim strah brani soočiti se z realnostjo in zato razvijajo posebne psihične obrambe, rabijo specialno terapevtsko pomoč, ob kateri bodo lahko premagali svoje težave. Tukaj bomo na kratko orisali nekatere načine takega terapevtskega svetovanja.

Terapevtsko svetovanje staršem prizadetih otrok

Da bo lahko svetovallec resnično pomagal staršem prizadetega otroka, mora najprej proučiti svoje lastne občutke in svoje lastno zadržanje do prizadetega otroka. V nasprotnem primeru se lahko njegova pomoč izrodi. Če npr. on sam zelo sočustvuje s starši in globoko v sebi doživlja grozo ob misli, da bi mogla enaka nesreča zadeti tudi njega oziroma njegovega otroka, bo verjetno začutil potrebo olupševati resničnost, s čimer bo staršem samo povečal težave.

Če gledamo stvarno, ni toliko pomembno, kakšnega izvora je otrokova prizadetost; bolj je pomembno vprašanje, na katerih področjih so otrokove funkcije motene in kako je otroku mogoče pomagati, da bo svojo prizadetost kompenziral ali premagal. Kadar odpravljanje vzrokov motnje ni mogoče, je treba otroku pomagati, da bo premagal ali kompenziral svoje pomanjkljive funkcije. Diagnoza »duševna prizadetost« vzbuja npr. občutek dokončnosti in nespremenljivosti. Osnova pozitivnega svetovanja v tem primeru so vzgojne metode in rehabilitacija. Psihološka pomoč, ki jo dajemo staršem, naj omogoči, da bodo konstruktivno pristopali k otrokovim težavam in da bodo uporabljali najustreznejše tehnike, s katerimi bodo lahko pomagali otroku, da bo razvil svoje potenciale.

Svetovallec mora misliti tudi na to, da imajo mnogi prizadeti otroci različne motnje vedenja, ki pa niso nujno vedno posledice osnovne prizadetosti. Vzgojne težave in motnje je potrebno posebej obravnavati s starši.

Bistvena razlika med psihoterapijo emocionalno prizadetih odraslih in svetovanjem staršev prizadetih otrok je v tem, da se pri slednjih osredotoči delo na

specifične probleme, kar terja tudi veliko razlaganja in poučevanja. Starši praviloma veliko sprašujejo in treba jim je odgovarjati. Vprašanja so različna, odvisna od otrokove prizadetosti, njegove starosti, kakor tudi od izobrazbe in pričakovanj staršev. Vprašanja so, npr. kako in kdaj naj starši otroka učijo hoditi, če gre za motorično prizadetost, kako in kdaj naj ga učijo govoriti, če gre za govorno prizadetost ali kdaj naj ga začnejo poučevati šolsko snov, če gre za duševno prizadetost. Starši bodo morda hoteli vedeti, ali naj otroka kaznujejo, kako naj to storijo in kdaj naj to storijo, kako naj mu pomagajo pri vzpostavljanju odnosa do drugih otrok, kdaj in kam naj ga šolajo in kako bo njegovo stanje vplivalo na druge otroke, na brate in sestre. Na ta vprašanja je treba staršem odgovarjati, za razliko od psihoterapije odraslih, kjer ne dajemo konkretnih pojasnil in odgovorov na vprašanja. Naloga svetovalca je, da odgovarja na vprašanja staršev odkrito. Ob tem mora težiti za tem, da skuša ugotoviti pomen vprašanja za starše oziroma njegovo ozadje. Če gre za konkretna vprašanja, na katera svetovalec odgovarja, morajo biti odgovori staršem razumljivi. Kadar svetovalec na vprašanje ne more oziroma ne zna odgovoriti, je najbolje, da to pošteno pove. To pomeni, da mora svetovalec deliti s starši tudi negotovost, kajti terapevtski odnos se bo poglobil z odkritostjo in poštenostjo.

Terapevtski pogovor

Najpomembnejša naloga terapevtskega svetovanja je **starše usposobiti, da se bodo lahko brez iluzij soočili z realnostjo**. Kadar starši ne morejo sprejeti resničnosti in razvijejo razne psihične obrambe, je treba paziti, da v terapevtskem pogovoru ne škodimo njihovi osebnosti. V središču terapevtskega dela naj bo otrok in starševa reakcija na njegovo stanje, ne pa starševa osebnost. Če ima svetovalec to jasno pred očmi, bo lažje pomagal staršem pri preoblikovanju stališč in osvetljevanju odnosov med njimi in otrokom.

Terapevtski pogovor s starši je lahko različen glede na namen pogovora in stopnje medsebojnega odnosa. Prvi korak je navadno predstavitev otrokovega stanja, pri čemer se staršem naravnost in odkrito pojasni otrokova diagnoza. Damo jim možnost, da sprašujejo in na njihova vprašanja odgovarjamo. Tako lahko starši naredijo načrte za prihodnost. V pogovoru se je treba izogniti olepšavam in učenim razlagam, ki bi lahko prikrile resnično stanje. Pojasnila je treba dajati v razumljivem jeziku.

Svetovalec se mora skrbno pripraviti na pogovor, v katerem bo pojasnil diagnostične ugotovitve. Največkrat starši s strahom pričakujejo, da bodo dobili potrdilo za svoje bojzani, kajti večina je že sama sumila, da z njihovim otrokom nekaj ni v redu. Svetovalec naleti ob tem pogosto na polno obramb, zato mora že predhodno točno vedeti, kaj in kako bo staršem povedal in kaj jim bo predlagal. Kolikor bolje svetovalec obvlada to delo, toliko lažje mu je voditi pogovor tako, da ne bo v svojem prikazu zmanjševal otrokovih težav ali pa se uklonil pritisku staršev in dajal nerealistične obljube.

Ker se starši branijo pred strahom, običajno reagirajo na pojasnitev diagnoze z jezo, občutki krivde, z zatajevanjem. Vedeti je treba, da je diagnosticiranje samo začetek daljšega dela. Pojasnilo staršem, da je njihov otrok prizadet, ni niti zadnja ocena niti konec stikov med svetovalcem in starši. Potem ko starši zvedo za

otrokovo diagnozo, za njegovo stanje in za možnosti prihodnjega razvoja, morajo dobiti tudi pomoč pri soočanju s svojimi čustvi: šele tukaj se začne pravo terapevtsko svetovanje. Tako svetovanje je lahko dolgo in se konča šele tedaj, ko se starši naučijo realistično spremljati otroka in njegovo stanje. Ker se pa lahko stanje z razvojem otroka menja, je priporočljivo, da ohrani svetovalec stik s starši.

Prva stopnja svetovanja preide neopazno v drugo fazo in to tedaj, ko se interes premakne od specialnih vprašanj o otrokovi prizadetosti k proučevanju občutkov in čustev staršev in k načrtovanju otrokove prihodnosti. V tej fazi morajo starši več izvedeti o sebi, o svojih občutkih do otroka, o svojih reakcijah, o svojih odporih. Pri tem mora svetovalec upoštevati nekatera izhodišča, ki jih obravnavamo v nadaljevanju.

1. Podzavestni motivi

Marsikaj, kar ljudje delamo, je storjeno iz podzavestnih motivov, ob katerih se človek ne zaveda, zakaj nekaj počne. Starši npr. tajijo otrokovo prizadetost, da bi tako premagali ogroženost, ki jo doživljajo ob otroku ali starši, ki stresajo jezo na zdravnika ali svetovalca, ne delajo tega namerno. Če bi svetovalec na tako vedenje reagiral tako, kot bi bilo storjeno namerno, ne bi ničesar izboljšal.

Če se svetovalec zaveda starševih podzavestnih motivov, potem je lažje strpen, manj kritičen in sposoben uspešno pomagati. Namesto da je postal nepotrpežljiv, bo spoznal, da starši uporabljajo psihične obrambe prav v trenutku, ko se morajo zaščititi pred strahom, ki bi jih sicer premagal.

Starši so pripravljani svoje občutke pripovedovati tistemu, ki jih ne obsoja, ki ne omalovažuje tega, kar povedo in ki jih sprejema take, kot so. Iz vsakodnevnih izkušenj z drugimi ljudmi so navajeni, da jih ljudje pomilujejo, obsojajo ipd. Svetovalna situacija, v kateri ni takega odnosa in ravnanja, jim omogoča, da morejo sprejeti pomoč, ki jim jo daje svetovalec.

2. Ambivalentnost – dvojnost čustvovanja

Drugi pomemben dejavnik, ki nam pomaga razumeti človekovo vedenje, je ocenitev ambivalentnosti – dvojnosti čustvovanja. Ob svetovanju svetovalec spozna ambivalentne občutke. Nekateri starši niso sposobni poiskati pomoči, čeprav so je potrebni; drugi iščejo nasvet, pa nasvetu ne sledijo; nekateri se strinjajo s skupno zastavljenimi načrti, a jih nikoli ne izpeljejo; drugi rečejo eno, storijo pa drugo. Ob taki dvojnosti so na delu podzavestni motivi. To, kar starši rečejo, je morda tisto, v kar zavestno verujejo. To, kar delajo, pa je odraz njihovih podzavestnih potreb. Če je svetovalec na to pozoren, bo lahko staršem pomagal premagati njihovo ambivalentnost, saj bo razumel njihove reakcije.

3. Sprejemanje

Za svetovalni odnos je pomembno sprejemanje. Morda starši obravnavajo otroka na način, ki ga svetovalec ne odobrava. Zahteve lahko postavljajo previsoko, ga preveč trdo vzgajajo ali mu preveč popuščajo. Če svetovalec tako ravnanje naravnost obsodi, staršem ne bo veliko pomagal, kajti starši se bodo branili ali pa bodo na kritiko odgovorili s sovražnostjo, kar lahko pripelje do tega, da staršev ne bo več k terapevtu (svetovalcu).

Sprejeti stališče in vedenje staršev še ne pomeni odobravati tega, kar delajo ali rečejo. Svetovalec naj staršem svoje sodbe pove in naj jih ne umika. Sprejemati pomeni sprejeti starševske občutke, ki so vzrok nezdravega in nezaželenega vedenja. Te občutke morajo razumeti, da jih bodo lažje obvladovali in bodo sposobni z otrokom ustrezneje ravnati.

4. Poslušanje

Za svetovalno delo je poslušanje velikokrat bolj pomembno kot govorjenje. Čas, ki ga svetovalec porabi za govorjenje, je običajno veliko krajši kakor čas poslušanja.

Poslušanje je osnova vsakega plodnega svetovanja. To pa ne pomeni, da lahko svetovalec le molči in ostaja neaktiven. Starši ne bodo dolgo govorili, če svetovalec ne bo pokazal interesa in razumevanja. Kratke vmesne pripombe in nakazana vprašanja ali kak spodbujajoč namig telesa ali svetovalčeve glave bo staršem dovolil, da bodo pripovedovali naprej. Taki vmesni odzivi seveda ne smejo biti samo mehanični medklici, temveč morajo biti izraz skrbnega spremljanja pomembnih podrobnosti.

Odkritost mora biti svetovalcu vedno najvišje načelo. Nikoli ne sme reči: »To razumem«, če v resnici ni tako. Nikoli ne sme trditi: »Vem točno, kaj občutite«, če ni tako. Če svetovalec nečesa ne razume, potem naj to tudi pove. Pojasnilo mu bo pomagalo k boljšemu razumevanju, obenem bodo starši spoznali, da jih svetovalec z zanimanjem in pozornostjo posluša.

Pri delu s starši prizadetih otrok je marsikdaj potrebno konkretno svetovati in pomagati načrtovati, kar seveda s samim poslušanjem in molčanjem ni mogoče. Preden svetovalec sam nekaj predlaga, naj dopusti staršem, da sami govorijo: da povedo svoja razmišljanja, predloge, pomisleke, vprašanja. Potrpežljiv svetovalec bo celo doživel, da bodo starši prav tiste stvari, ki jih bo on predlagal, kasneje njemu povedali kot svoje mnenje. Tedaj je svetovalčeva naloga samo v tem, da starše podpre. V takem primeru pa mora svetovalec vedeti, da so starši tisti, ki bodo uresničevali načrt z otrokom, ne pa on. Dokler ima pri starših opravka z občutki krivde, s konflikti in z motnjami, bo tudi najboljši načrt neuresničljiv. Krivdo, konflikte in zmedenost je treba najprej obravnavati, šele potem so starši sposobni sprejeti in uresničiti nek načrt.

5. Interpretiranje

V začetku je svetovalčevo razumevanje staršev in njihovih problemov pomanjkljivo in šele kasneje, ko svetovalec starše bolje spozna, jih lahko tudi bolje razume. To, kar starši v začetku povedo o otroku in o svojih občutkih do otroka, je le redko mogoče jemati dobesedno. Ne zato, ker bi hoteli starši lagati, temveč zaradi odpora, ki jim ne dovoljuje, da bi pogledali svojim občutkom v oči.

Svetovalna situacija je za svetovalca dolga, nepretrgana vrsta postavljanja hipotez, njihovega preverjanja ter preoblikovanja. Za njega samega je pomembno, da si interpretira vedenje staršev. Previdnost pa je potrebna pri posredovanju interpretacij staršem. Zavedati se mora, da se starši branijo spoznanja, ki bi lahko bilo zanje ogrožujoče. Če interpretacijo podamo prezgodaj, bomo povzročili ali strah ali pa bodo starši zavrnil domnevo kot popolnoma napačno.

Obstaja mnogo možnosti, kako pomagati staršem do uvida in do stvarnejše ocene stanja. Svetovalec lahko postavlja skrbno oblikovana vprašanja ali pa pripombe, ki navajajo starše na razmišljanje. Nakaže lahko neskladnosti med tem, kar starši govorijo in med tem, kar delajo. Primerja lahko izjave staršev, ki so jih dali ob določenih vprašanjih, z izjavami, ki so jih dali v drugih zvezah. Poudari lahko tisto, kar starši večkrat omenjajo in kar kaže na njihov problem. Svetovalec naj se nikoli ne spušča v razpravo s tistim, ki išče pomoč. Če npr. starši tajijo težavnost otrokove motnje oziroma prizadetosti, naj svetovalec preprosto pove svojo oceno. Kadar bodo starši ponujali svojo olepšujočo verzijo, nasprotni argumenti ne bodo rodili nikakršnih uspehov, pač pa bodo proces pomoči staršem samo podaljšali. V svetovalnem odnosu, v katerem starši ne doživljajo obsojanja, temveč sprejemanje in splošno vzdusje odkritosti, se zmanjšuje njihova potreba po odporu in tako postanejo bolj sposobni sprejemati resničnost in se z njo soočiti. Kadar je strah staršev prevelik ali kadar je njihov odpor preveč tog, opisani načini svetovanja ne bodo zadoščali. Tedaj bo potrebna poglobljena psihoterapevtska obravnava.

Navedli smo nekatere možnosti pomoči, kadar imajo starši posebne težave s sprejemanjem otrokove prizadetosti. Tudi takrat, ko se starši lažje sprijaznijo z otrokovo motenostjo, je treba vedeti, da je zanje otrokova prizadetost vselej povezana z bolečino in žalostjo. To morajo upoštevati vsi strokovnjaki, h katerim se starši zatekajo, da jim bodo s svojim ravnanjem resnično pomagali.

Svetovalni center je ustanova za varstvo duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Za njim je nova osnovna šola Valentina Vodnika. Foto: Jelka Simončič